

Niet sprinten, maar wandelen: waarom het China-akkoord echt hoop biedt

Zeger Polhuijs 23 november 2024 KN (Katholiek Nieuwsblad)

De Chinese bisschoppen Joseph Yang Yongqiang en Vincent Zhan Silu ontmoeten paus Franciscus op de synode. Dankzij de groeiende toenadering tussen het Vaticaan en China was hun aanwezigheid in Rome mogelijk. Foto: CNS – Vatican Media

In oktober is het akkoord tussen het Vaticaan en China over bisschopsbenoemingen opnieuw verlengd. Sommigen hebben twijfels over de waarde van de overeenkomst, maar in een tijd van geopolitieke spanningen en verschuivingen in het zwaartepunt van de Kerk biedt het akkoord juist perspectief.

Een van de bijzonderste katholieke plekken in China is de wijk Xujiahui in Shanghai, genoemd naar de Chinese katholiek Xu Guangqi (1562-1633) en zijn familie. In de wijk is niet alleen de kathedraal van Shanghai te bezoeken, maar ook het ‘Guangqi-park’.

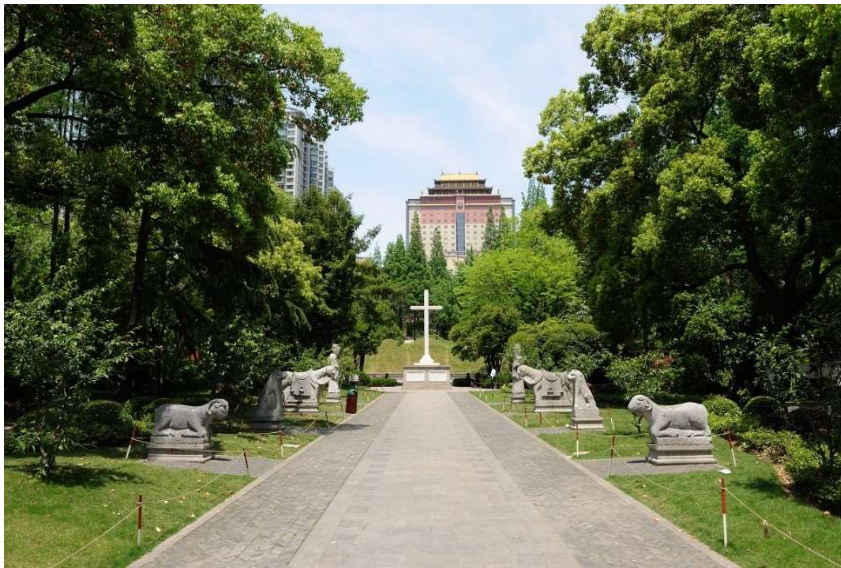
Dansende bejaarden

Het park is er een zoals er in Chinese steden zoveel te vinden zijn, inclusief bejaarden die samen in groepjes dansen of fitnessoefeningen doen. Maar in het midden staat het graf van Xu Guangqi met een groot wit stenen kruis erop, en verderop staan verschillende standbeelden die scènes uit Xu’s leven tonen, inclusief zijn vriendschap en samenwerking met jezuïetenmissionaris Matteo Ricci (1552-1610).

In een hoek van het park is een stenen gebouwtje te vinden, de ‘Xu Guangqi-gedenkhof’, waar een permanente tentoonstelling te zien is over het wetenschappelijke en maatschappelijke werk van Xu. Het geheel is een publieke erkenning in het hedendaagse China van de positieve bijdrage die Xu als katholiek heeft geleverd aan het volk en de geschiedenis.

Geprezen missionaris

In seculiere Chinese geschiedenisboeken en wetenschappelijke publicaties wordt de katholieke missionaris Matteo Ricci regelmatig geprezen om zijn wetenschappelijke en culturele bijdragen aan de ontwikkeling van het land. Door zijn kennis van de Chinese taal en cultuur en zijn werk als astronoom en wiskundige kreeg hij als eerste missionaris toestemming om in het keizerrijk te mogen verblijven, met zelfs toegang tot het keizerlijk paleis in Beijing.

Het graf van Xu Guangqi in het naar hem vernoemde park in Shanghai.

Foto: Wikimedia Commons – Pyzhou

Ricci en de eerste jezuïeten die zich bij hem aansloten maakten een aantal belangrijke bekeerlingen tot het katholicisme onder de confucianistische overheidsfunctionarissen aan het hof, die in de samenleving op hoog niveau actief waren als ambtenaren en wetenschappers. Drie van hen, alle drie leken, worden door de Chinese katholieken “de drie pilaren van de Kerk in China” genoemd: Li Zhizao, Yang Tingyun, en ten slotte Xu Guangqi, die als de stichter van de kerk van Shanghai beschouwd wordt.

Dialoog tussen Europa en China

Xu bekeerde zich en werd gedoopt in 1603, waarna hij samen met Ricci in Beijing westerse wetenschappelijke werken in het Chinees vertaalde, zoals het wiskundige werk van Euclides. Ook ondersteunde hij de jezuïeten in hun evangelisatie, onder andere in zijn geboortestad Shanghai.

Ricci en Xu gaven samen vorm aan de eerste dialoog en uitwisseling tussen Europese en Chinese wetenschap, op het gebied van onder andere de astronomie, wiskunde, landbouw, en hydraulica, en publiceerden wereldkaarten en wetenschappelijke traktaten. Een diepe vriendschap verbond hen. Toen Ricci stierf, werd hij met toestemming van de keizer in Beijing begraven.

Enkele jaren later verdedigde Xu in een geschrift aan de keizer het katholicisme als een positieve bijdrage aan de samenleving. Uiteindelijk werd Xu verantwoordelijk voor het astronomisch bureau van het keizerlijk hof en maakte hij zo mogelijk dat de jezuïeten daar voor het eerst een officiële aanstelling kregen. Tegen het eind van zijn leven werd Xu eerste minister aan het keizerlijk hof.

Tot aan zijn dood was hij trouw in de deelname aan de liturgie en gaf hij veel aalmoezen aan de armen. Later, in de zeventiende eeuw, werd zijn kleindochter Candida Xu (1607-1680) een belangrijke figuur in de katholieke gemeenschap van Shanghai.

Toekomstperspectief

Ondertussen zijn er in de katholieke Kerk zaligverklaringsprocessen gaande voor Matteo Ricci en Xu Guangqi. Ricci werd in 2022 door het Vaticaan al officieel eerbiedwaardig verklaard. De mogelijke toekomstige zalig-, en heiligverklaringen van Ricci en Xu en de openlijke erkenning en waardering die zij vandaag de dag al krijgen in China – ook door de Chinese autoriteiten – schetsen een toekomstperspectief voor de Kerk in China.

Met dit toekomstperspectief moeten we rekening houden wanneer we het belang van het akkoord tussen het Vaticaan en China over bisschopsbenoemingen, dat op 22 oktober voor vier jaar verlengd is, goed willen begrijpen.

Actief deelnemen

De Italiaanse historicus Agostino Giovagnoli, een expert op het gebied van dit akkoord, schreef laatst in de katholieke krant *Avvenire* over de belangrijke successen ervan. Giovagnoli noemt daarbij niet alleen de wijdingen die mogelijk zijn gemaakt en het einde aan illegitieme bisschopswijdingen, maar ook de deelname van Chinese bisschoppen aan verschillende synodes in Rome de afgelopen jaren.

“De dialoog ontwikkelt zich in de goede richting: het akkoord werkt en werpt vruchten af.”

Zo kan de Chinese Kerk steeds meer actief deelnemen aan de ontwikkelingen in de wereldkerk. In een tijd waarin geopolitieke spanningen groeien en het zwaartepunt in de Kerk steeds meer naar de niet-westerse wereld verschuift, is dat een belangrijk gegeven.

‘Ondergronds’ en ‘officieel’

Maar ook voor de lokale katholieke gemeenschappen in China heeft het akkoord belangrijke positieve gevolgen. Een uniek perspectief op deze lokale, concrete ontwikkelingen wordt gegeven door de Franse katholieke antropoloog Michel Chambon, die jarenlange ervaring en vele persoonlijke contacten heeft opgebouwd onder katholieken in de kustprovincie Fujian.

In een artikel voor de website *UCANews* beschrijft Chambon het bijwonen van de chrismamis op Witte Donderdag in de Goede Week met de in januari gewijde bisschop Peter Wu Yishun van Minbei. Daarbij concelebreerden priesters vanuit de gemeenschappen die al tientallen jaren verdeeld zijn in ‘ondergrondse’ en ‘officiële’ gemeenschappen – een tweedeling die de overeenkomst beoogt te beëindigen.

Chambon schrijft hoe zij, ondanks de onderlinge verschillen die nog bestaan, tijdens de chrismamis samenkwamen rond de nieuwe bisschop. “We hebben gezien”, schrijft Chambon over de overeenkomst tussen de Heilige Stoel en China, “dat er in dit bisdom verschillende manieren zijn om langzaam een gemeenschap op te bouwen, wat niet kan worden afgedwongen en nooit als vanzelfsprekend mag worden beschouwd. In China ontwikkelt de situatie zich, en de overeenkomst helpt.”

Langeafstandswandeling

Het gaat hier om lange, geduldige processen en om een toekomstperspectief voor de lange termijn. Het is geen sprint die binnen de komende drie of vier jaar bepaalde doelen gehaald moet hebben, maar een langeafstandswandeling om geduldig dingen op te bouwen voor de komende dertig of veertig jaar. Er worden de laatste tijd veel stapjes gezet, langzaam en met veel geduld, maar in het licht van het toekomstperspectief zijn het belangrijke stappen in de goede richting.

Ook in historisch perspectief zijn deze kleine stappen van groot belang, omdat ze een doorbraak betekenen in een uitzichtloze situatie die decennialang muurvast zat. Paus Franciscus en kardinaal Parolin hebben regelmatig gesproken over de vele uitdagingen en problemen die er nog zijn en de vele kwesties die nog besproken moeten worden, waarvoor nog geen oplossing bestaat. Maar de dialoog ontwikkelt zich in de goede richting: het akkoord werkt en werpt vruchten af.

Missie

Het akkoord gaat over bisschopsbenoeringen, maar langzaam ontwikkelt de dialoog zich ook over thema's als overplaatsingen van bisschoppen, het oprichten van nieuwe bisdommen en het aanpassen van bisdomsgrenzen in een veranderende situatie van snel groeiende miljoenensteden waardoor oude grenzen niet meer relevant zijn.

“Er worden de laatste tijd veel stapjes gezet, langzaam en met veel geduld, maar in het licht van het toekomstperspectief zijn het belangrijke stappen in de goede richting.”

Tegelijkertijd is de Italiaanse kardinaal Matteo Zuppi door paus Franciscus op een humanitaire en diplomatieke missie gestuurd voor Oekraïne. Hij heeft in 2023 niet alleen Kiev, Moskou en Washington D.C. bezocht, maar ook Beijing – de eerste keer dat een kardinaal door de Chinese regering werd ontvangen om over een internationale politieke kwestie als oorlog en vrede te spreken.

Reusachtige periferieën

Ook dit is een teken dat de dialoog en de communicatiekanalen tussen het Vaticaan en China zich uitbreiden en zich verbreden. Dit komt de missie van de katholieke Kerk ten goede, van de internationale vredesmissie tot aan de mogelijkheid van de lokale Kerk om energie te steken in het op nieuwe manieren aanwezig zijn in de reusachtige periferieën van de Chinese miljoenensteden.

Het is dit toekomstperspectief op de missie van de Kerk en de bijdrage van de Chinese katholieken, naar het voorbeeld van de vrienden Matteo Ricci en Xu Guangqi, dat we in gedachten moeten houden wanneer we ons een mening vormen over het akkoord tussen het Vaticaan en China en de katholieke Kerk in China.

Zeger Polhuijs is priester van de Gemeenschap van Sant'Egidio in Antwerpen en Amsterdam. 23 november 2024